

Tusschen ploeg en sikkel

Willem de Mérode

bron

Willem de Mérode, *Tusschen ploeg en sikkel*. Met illustraties van Arnold Molenaar. Bosch & Keuning, Baarn 1936

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/mero001tuss01_01/colofon.php

© 2016 dbnl / erven Arnold Molenaar

De boer

'Zijn God onderricht hem'.

De landsche dochteren en zonen
Tezaâm in stilheid opgegroeid,
Met blonde haren, roode konen,
En armen waar het bloed in bloeit,

Zien bij het rijpen hunner jaren
Hun struischheid en hun taaie kracht,
En als hen wet en zede paren,
Begint een nieuw gezin zijn pracht.

Zoo is 't geweest en zal het blijven.
God zegende en beval hun teelt
Met forsche zielen, fiere lijven. -
Hij wapende hun hand met eelt,

En gaf hun hart één grootsch ontroeren,
Dit vreeslijk en geweldig spel:
Den bouw verbeteren te volvoeren
Tot Hij zal zeggen: het is wel!

En dit vererft op dochtren, zonen,
Al wat er landlijk werkt en trouwt.
God, die hun 't akkerwerk wou toonen,
Merkt op, en ziet! er wordt gebouwd!

Eerste avondmaaltijd

Zij zullen avondmalen,
Vol vreemdheid nog en schroom,
Met bruin brood en een schale
Rimpelende room.

Hij zegt, dat hij zal bidden,
Als hij maar woorden vindt.
Zij knikt naar het tafelmidden,
Daar zit later hun kind.

Hun handen, zware dingen,
Rusten op den dwaal.
Als een snikken en zingen
Bidt hij voor 't avondmaal.

Stil, door een kier der oogen,
Ziet ze zijn gezicht
Met de gesloten oogen,
Sterk en licht.

Hij stamelt over zijn handen,
Vol geluk en nood,
Om zegen voor zijn landen
En huis en brood.

Ze ziet ontroerd Gods zegen
Dalen, vlinderlicht,
En dankt, blij en verlegen:
't Brood glanst als zijn gezicht.

Ze sluit (want hij zùcht: amen!)
Haar oogen..... zonder schroom
Avondmalen zij samen
Met brood en room.

De nieuwe knecht

Zwijgend taxeert de boer den knecht!
Armen en beenen lang en pezig;
Groothandig; borstkas iets te vleezig;
De schouders knoestig; scherp en recht
De kop, met, als een vrieslucht fel,
Blauwe oogen; neus smal; haren hel;
Ooren ver van het hoofd gebogen;
En door de lippen, dun en rood,
Wordt zoo wild adem ingezogen,
Dat 't bloed hem naar de wangen schoot.

Hij wees het span, en zeide: ploeg!
De jongen, met een kort zacht tjoeken,
't Was of hij streelde en of hij sloeg,
Bedwong de ruinen èn het veld.
En ziende dit gerecht geweld,
Begon de boer voldaan te roepen.
En vreugdevol en vastbesloten
Klaptun hun handen in elkaar.
En eensgezind heeft 't zwoegend paar
Het moeizaam akkerwerk genòten.

De ploeger

De spieren en de strengen strak gespannen,
Den kop snuivend omlaag, de pooten stijf,
Geliefkoosd door den montren roep der mannen,
De staarten zwaaiend om het zwoegend lijf,

Rammen de paarden met het knauwend kouter,
O duldende aarde, uw donker heiligdom,
Het bliksemt òp en rijt de voren stouter
En veerend stoot zijn vaart de kluiten om,

Al naar de ploegstaart voelt den druk der handen,
Zich roerend, of door goddelijke kracht
Zij diep in u het smartlijk teeken brandde
Dat liefde u ten onder heeft gebracht.

De paarden dampen en de voren doomen,
De ploeger stuurt als spelende, en fluit,
Want hij beheerscht dit rein geluk volkomen;
Het land ligt om; hij spant de paarden uit.

Biddag

Wij hebben weer den harden grond geploegd,
De kluiten mul gemaakt en 't zaad gestrooid.
Wij hebben naar Uw wil zweetend gezwoegd.
Geef ons Uw zegen, of ons loon komt nooit.

Gij moet den regen zoetjes nederplengen,
De gulle wind moet langzaam drogend gaan.
De zon moet mild zijn en straks brandend zengen.
Dan zal het graan zwaar op zijn stalen staan.

Ga zelve tusschen 't groen en rijpend koren.
Zijt gij er niet als 't zilvrig naar U wuift?
Wij kunnen U in 't droog geritsel hooren,
En zien hoe schoon de rogge naar U stuift.

Wij weten niet, hoe Gij het koren voedt,
Maar zienderoogen wordt het vol en groot.
Wij werken zwaar en zwaar zint 't trage bloed.....
Geef ons uw heil - en eenen zaalgen dood.

De rogge

De rogge schoot in de aar,
En heel het veld ging wuiven.
Nog enkele dagen maar
En alles stond te stuiven.

Een zoete witte wolk
Rees, en is neergestreken.
Het harig arenavolk
Kwam ros er uitgekeken.

En stille staat 't en helt.
Wat open was gebloeid
Sluit zich tevrede' en zwelt.
De rogge ruischt en groeit.

En 'k zag de wereld aan,
Die zwatelt en trotsch relt,
Hoe schamel lijkt Gods graan
Naast 't welig roggeveld.

O duizendkoppig volk,
Dat deint maar op en neêr,
Godzelf daalt in een wolk.
Zijt stil, ontvangt den Heer.

En weest zeer stil en kent
Slechts zuiverheid en rijpt,
Tot God zijn maaier zendt,
En u de sikkel grijpt.

In droogte

Die zondes brand bestrijdt met vuur
En menschenharten en natuur,
Wat leeft van U gescheiden,
Wilt zaligen door lijden,

Och Heer, wordt ook door regen mild
't Uitslaande vlammen niet gestild?
En kan uw stroom van boven
Niet 't gluiwend smeulen dooven?

Want als uw aarde en hemel gloeit,
Wordt alle leven uitgeroeid.
Het sap gist tot vergiften.
Ons bloed begint te schiften.

Gedenk de onnoozele natuur,
't Geduldig en onmondig dier,
Ons, met gevouwen handen,
Wier bidden haast gaat branden.

O God, wees met ons hart begaan;
Laat 't wrokkend niet in vlammen staan.
Gedenk niet onze schande,
Spaar ons en onze landen!

God, red ons uit den grootsten nood,
Uit dezen smadelijken dood;
Vervreemd van U te sterven
En eeuwig te verderven.

Heer, als 't gedierte tot U steunt,
Schoon onze ziel ellendig kreunt,
Gloei' 't onder ons en boven,
Och, laat ons U nòg loven,

Geef ons geduld; want onverwacht
Kòmt Gij, en zeker vóór den nacht,
En zéégnend zult Gij komen.
Hoor! 't règent en 't zal stróómen!

De maaier

Alsof 't een spelen was, zoo zwong hij met den zwaarde
Door 't zoevend gras, en 't zonk; er zingt een helle klank.
De zoete klingelbel van dood zingt over de aarde,
Want door het zwadend gras houdt hij zijn ommegang.

Een kerel in rood baai en blauw verlopen linnen,
Een jongen met een warm goedmoedig aangezicht,
Verdelgt het bloeiend gras en haalt den doodsoogst binnen
En aâmt den stervensangst van wat hij nederzwicht.

Het is hem wel en licht; hij snijdt door staal en stengel,
Onwetend wat hij doet; hij heeft een goed gezicht.
O jonge werker Gods, gij zijt de doodenengel.
De klingelbel gaat om; gij voert een godsgericht.

De heele wereld sterft, elk moet zijn leven boeten.
De groote en kleine halm sneeft onder de oude wet,
Dat door de schuld van één wij allen sterven moeten.
De klingelbel gaat om, 't is tijd voor 't laatst gebed.

Goddank, de dood van Eén ontwekt ons weder allen.
O Levensgever, zwenk met wijden ommezwaai
Uw kiemen in de kruim, laat met zijn zware wallen
Van sappig groenend gras het land weer pronken; zaai!

De maaier heerscht in 't veld, er is een doodlijk zingen,
Een lieflijk klingelen; de hemel, licht en klaar,
Beschermt den goeden reus, die 't gras en alle dingen
En ons terneêrstrekt; bidt! de klingelbel is daar!

Tijdens onweer

Verheevne, die in vuur en vlam
Zoo menigmaal terneder kwam,
Op bliksemenden wagen
Uw knecht hebt thuisgedragen,

Wij zien het hoe de steile wolk
Ineenstort tot een dwarrelkolk
En opwaarts zweeft in dampen,
Staat er uw ros te stampen.

Gedenk aan al wat is beziend,
Laat de oogst te velde niet vernield
Zijn, als Ge uw hagelbenden
Hier wilt ternederzenden.

Och, dat ons oog uw wonder zag!
Behoed ons voor den donderslag!
Ons huis, ons bloed, onszelven
Laat niet door 't vuur bedelven.

Och Heer, Gij weet hoe 't hart ons prangt,
Nog aan dit eindig leven hangt,
Maar wilt Gij 't alles samen,
't Zij 't Uwe, neem het, amen.

De waakhond

Na de avondmaaltijd, in de hoeven,
Wenscht 't volk goenacht, en op den deel
Stapt het met zware trage kloeven
Bij 't snuivend vee langs naar zijn peel.

De grendel schoof; de stroeve pinnen
Zijn door de bout op 't luik gezet.
En naarstig gaat men zich bezinnen
Op 't oud eenvoudig nachtgebed.

Dan rust het al; de hond ligt buiten,
Spits op gerucht van stap of woord.
En mag hij vredig de oogen sluiten,
Hij gromt als hij van verre iets hoort,

En blaft scherp, komt er iemand naken,
En stoort den slaap van het gezin,
En durft het helder wakker maken,
Al laakt men veel en prijst men min.

O waker, ons van God gegeven,
Geweten, wek uit zatte vaak,
En wie nog slumrend zij gebleven,
Roep, tot hij beter wakker raak'.

Familiedag

Van heinde en verre komt de sippe saâm,
Eén dag per jaar, om met elkander te eten,
En op te rakelen wat werd vergeten:
Der vaadren veeten en hun eigen faam.

Zij smullen lang van 't hartig nagerecht
En lasteren met argloos om zich schouwen.
Bij veel betuigingen van vol vertrouwen
Wordt ieder op zijn beurt verklaard voor slecht.

In de gemeene geur van eau de cologne,
Achter den zwaren rook van baaitabak,
Tast men naar 't oude zeer en 't nieuwe zwak,
En onvoorziens voelt men zichzelf geschonden.

Dan schrikt misschien uit heur gezelligheid
Van geestlijk keuren bij geestrijke dranken
Een vrouw, en zegt kordaat: we moesten danken!
En zoekt al naar een kwartje voor de meid.

Lijdelijk

Ja, zegt zijn grafstem vaak, de mensch is zeer verdorven,
En gansch verdoemelijk, geneigd tot alle kwaad,
Ten goede nooit bekwaam, den hemel afgestorven.
Dan zwijgt hij en berust in zijn ellendestaat.

Berusten? moest hij niet, zijn oogen vol ontzetting,
Losstormen op Gods burcht en bonzen op de poort,
(Schoon smaadlijk hem weerhoudt de zware slavenketting)
Beuken zijn vuisten stuk, en schreeuwen tot God hoort?

De Heer is niet vertoornd; want zie, Zijn Zoon doet open.
Hij heeft als slaaf gediend en met zijn kostbaar bloed
Wil Hij het slavenpak der kettinggangers koopen.
Wie wil (en dat werkt Hij) wordt vrij en rein voorgoed.

Ja, zucht hij ziekelijk, wie dat maar mocht ervaren!
Werd ik maar meer ontdekt aan eigen schuld en nood!
Hij durft nooit naar Gods heil en open hemel staren,
En zittend aan den disch, sterft hij den hongerdood.

Het stamboek

In een register had hij opgeschreven
Den stamboom van zichzelf, paarden en vee.
Al wat 't bedrijf groot maakte, telde mee.
En voorin stond: kasboek van dood en leven.

Des Zondagsmiddags na de tweede preek,
Zat, rookend, hij te peinzen en te blaadren,
En zag de lange rij der achtbre vaadren,
De scheppers en beschermers van de streek.

De mannen waren karig van gedachten,
En zuinig met hun woorden en hun geld.
De hof, het vee, de paarden, en 't geweld
Van lichaamskracht was alles wat zij achtten.

De rijke vrouwen lieten om zich dingen,
Hitsten de mannen op, en kozen koel.
Heerschen en kindren hebben was hun doel
Als zij berekend 't huwelijk begingen.

Zij gaven elk het zijne, maar niet meer.
Hun winsten groeiden, dies de gift aan armen.
Zij toonden overleg in hun erbarmen.
En op den rustdag dienden zij den Heer.

Zoo waren zij geweest, vol sombre plicht,
Hun beeltenissen hingen langs de wanden:
Hoekige koppen in rechte haarranden;
Vrouwen met bloedkoraal en hard gezicht.

Zoo was ook hij; zoo werden zijne zonen,
Die hij dit zonderlinge boek zou laten. -
Toen voelde hij zich moe en zoo verlaten
Als God, die in zijn pronkbijbel mocht wonen.

Het vuur

't Wordt laat, het huisgezin gaat rusten,
De mannen klopten doodbedaard
Hun houten pijp uit bij den haard,
Terwijl de vrouw de tuiters bluschte.

Nu heerscht er nog alleen de rosse
Gloed van het vuur, dat zachtjes knerpt
Door de verkoolde takkebossen
En soms een lichtend schijnsel werpt.

Ze zet voorzichtig gave kolen
Bijeen, ze schikkend in den kuil.
En langzaam onder de asch verscholen
Gaat ook het laatste scheemren schuil.

Ze vindt de hooge legerstede,
Waar reeds haar man den slaap verviel,
Al tastend en vraagt God om vrede
En rust voor lichaam en voor ziel.

Slaapdronken ligt ze nog te luistren
Naar 't vee, de duif die droomrig lacht;
Dan smeult haar aandacht weg in 't duister
En wordt zij zelve stilte en nacht.

Zij hoedde 't vuur; God hoedt de zielen
En blaast ze weer vollevesgloed,
Wanneer ze ontwakend voor Hem knielen,
Gelijk zij met de rijzen doet.

Dankdag

De laatste wagen is van 't land gewankeld.
Het jonge volk zat lachend boven op,
Oogen en haar van late zon doorsprankeld.
Schuddend en schokkend ging 't het hoog heem op.

Wij mochten samen weer den akker bouwen:
Gij, Heer des hemels, en ik, man van de aard.
Wij minden hecht weerbarstige landouwen,
En hebben hen noch lust noch last gespaard.

Ik dreef mijn volk, Gij waart mijn harde drijver.
De handen klampten 't schurende gerei.
Na korten slaap vonden wij langen ijver.
En Zondags rustten wij zoo zalig vrij.

Nu komen wij ten dank in Uw huis samen.
O Groote Bouwer, handelde ik soms slecht,
Neem hart en have en wil mij niet beschamen,
Gedenk de zonden niet van uwen knecht.